

Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation vid Säkerhetspolisen

1. SAMMANFATTNING

Säkerhetspolisen har beslutat om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation trots att de faktiska omständigheter som myndigheten uppgett sig ha lagt till grund för beslutet inte rimligtvis kan föranleda en misstanke om brottslig verksamhet innefattande brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Därtill har beslutet dels avsett inhämtning av uppgifter om meddelanden i realtid, dels inhämtning av lokaliseringssuppgifter under en period överstigande en månad från dagen för beslutet, vilket inte är tillåtet enligt inhämtningslagen.

Nämnden konstaterar att lagliga förutsättningar för inhämtningsbeslutet inte förelegat och anmäler därför förhållandena till Åklagarmyndigheten i enlighet med 20 § förordningen (2007:1141) med instruktion för Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten.

2. BAKGRUND

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten har granskat ett beslut om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation som fattades av Säkerhetspolisen den 31 mars 2015. Beslutet fattades med tillämpning av lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet (inhämtningslagen). Beslutet avsåg dels uppgifter om meddelanden som överförts till och från ett angivet telefonnummer under perioden den 5 mars – 5 april 2015, dels uppgifter om var en viss kommunikationsutrustning finns eller har funnits under perioden den 5 april – 5 maj 2015. I beslutet anges att åtgärden är av särskild vikt för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet innefattande mord alternativt dråp.

3. RÄTTSLIG REGLERING

I 1 § inhämtningslagen anges i punktform vilka tre olika slags uppgifter som får inhämtas med stöd av lagen. Det första slaget är uppgifter om meddelanden som har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress (första

punkten). Det andra slaget är uppgifter om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område (andra punkten). Det tredje slaget är uppgifter om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits (tredje punkten). För de två först nämnda slagen av uppgifter får inhämtning ske enbart av historiska uppgifter medan för det sist angivna slaget av uppgifter får inhämtning ske av såväl realtidsuppgifter som av historiska uppgifter.

Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation enligt inhämtningslagen får, såvitt är av intresse här, göras endast om åtgärden är av särskild vikt för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år (2 § första punkten). Regleringen ställer inte upp något krav på att det ska finnas en misstanke om ett specifikt brott, men någon del av den brottsliga verksamheten måste innefatta ett brott som har ett straffminimum om fängelse i minst två år.¹ Kravet på att åtgärden ska vara av särskild vikt innefattar enligt förarbetena både ett kvalitetskrav på de upplysningar som åtgärden kan ge och ett krav på behovet av inhämtningen i det enskilda fallet. Bedömningen får inte byggas enbart på spekulationer eller allmänna antaganden utan måste grundas på faktiska omständigheter.²

I ett beslut om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation ska anges bl.a. vilken tid beslutet avser. Tiden får inte bestämmas längre än nödvändigt och får, när det gäller tid som infaller efter beslutet, inte överstiga en månad från dagen för beslutet (5 §).

4. UTREDNINGEN

Sedan nämnden tagit del av handlingarna i inhämtningsärendet har Säkerhetspolisen anmodats att besvara vissa frågor.

Säkerhetspolisen har i remissvar anfört i huvudsak följande. På grund av ett mänskligt fel antecknades att inhämtningen med stöd av 1 § första punkten inhämtningslagen även skulle omfatta perioden den 1 april – 5 april 2015, dvs. även efter dagen för beslutet. Beslutet avsåg även inhämtning av uppgifter med stöd av 1 § tredje punkten inhämtningslagen för perioden den 1 maj – 5 maj 2015 trots att denna period överstiger en månad från dagen för beslutet.

Vidare har Säkerhetspolisen redogjort för de omständigheter som myndigheten lagt till grund för misstanken att den person som åtgärden var riktad mot skulle

¹ Prop. 2011/12:55 s. 121.

² A. prop. s. 121.

komma att ägna sig åt brottslig verksamhet innefattande mord alternativt dråp. Säkerhetspolisen har även bifogat den utredning som myndigheten haft till stöd för sin bedömning.

5. NÄMNDENS BEDÖMNING

De omständigheter som Säkerhetspolisen har redovisat som grund för inhämtningsbeslutet ger vid en objektiv bedömning inte stöd åt slutsatsen att den person som den hemliga tvångsmedelsåtgärden var riktad mot skulle komma att ägna sig åt brottslig verksamhet som innefattar mord alternativt dråp. Inte heller utgör de åberopade omständigheterna grund för en misstanke om annan brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Beslutet står således i strid med bestämmelserna i 2 § första stycket inhämtningslagen. Beslutet är också rättsligt felaktigt genom att det avsett dels inhämtning av uppgifter om meddelanden i realtid, dels inhämtning av lokaliseringssuppgifter under en period som överstiger en månad från dagen för beslutet. Beslutet strider alltså också mot bestämmelserna i 1 § första punkten samt 5 § inhämtningslagen.

Nämnden konstaterar att lagliga förutsättningar att hämta in uppgifter på sätt som skett inte förelåg.

Säkerhetspolisen har i remissvaret som förklaring till att beslutet innehåller felaktiga uppgifter hänvisat till mänskliga fel samt anfört att Säkerhetspolisen avser att se över metod och process avseende handläggningen av inhämtning med stöd av inhämtningslagen för att minimera risken för liknande fel. De materiella fel som beslutet innehåller kan knappast hänföras till metod- eller processfel. En översyn i dessa delar synes därför inte i nämnvärd mån motverka att liknande fel i materiellt avseende upprepas. Säkerhetspolisens förklaring skulle möjligen kunna godtas om det vore fråga om tolkning eller tillämpning av komplicerad författningstext eller en sådan felskrivning som skulle kunna göras till föremål för rättelse enligt grunderna för 17 kap. 15 § respektive 29 kap. 13 § rättegångsbalken. Ingetdera av dessa alternativ är för handen i detta fall.

Mot bakgrund av felens art och antal förefaller det istället som om beslutsfattaren inte i erforderlig utsträckning satt sig in i regelverket innan han fattade det aktuella beslutet. Med tanke på beslutsfattarens höga tjänsteställning framstår felen som i allra högsta grad förvånande.

Fel vid tillämpning av bestämmelser om straffprocessuella tvångsmedel innebär i realiteten att det skydd för den enskildes personliga integritet som föreskrivs i bl.a. 2 kap. 6 § regeringsformen har trätts för när. Det finns därför anledning att se mycket allvarligt på felaktiga handlanden av nu aktuellt slag

som innebär att grundläggande fri- och rättigheter har åsidosatts. Sammanfattningsvis anser nämnden att förhållandena i det nu aktuella fallet är så anmärkningsvärda att det är erforderligt att underställa saken åklagares prövning.

Nämnden anmäler därför förhållandena till Åklagarmyndigheten i enlighet med 20 § förordningen (2007:1141) med instruktion för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden.

Nämnden emotser åklagarens slutliga beslut i förundersökningsfrågan.

Sändlista:

Säkerhetspolisen (dnr 2015-13503)

Åklagarmyndigheten, Särskilda åklagarkammaren